

Landsbygds-och
infrastrukturdepartementet

li.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2025:17 Anpassning av svensk rätt till avskogningsförordningen.

Sámiid Riikkasearvi (SSR) har beretts tillfälle att avge remissyttrande över SOU 2025:17 Anpassning av svensk rätt till avskogningsförordningen,

Inledande kommentarer

Skogsbruket och renskötselns parallella markanvändning sträcker sig långt tillbaka och har kommit att präglas av uppfattningen att trots att dessa näringar använder sig av samma områden så kan dessa verka sida vid sida av varandra. Över tid har idén om parallell markanvändning kommit att prägla svensk politik rörande dels rennäringen, dels konkurrerande markanvändning såsom skogsbruk, mineralutvinning och energiutvinning m.m. Den parallella teorin har kort gått ut på idén om att konkurrerande markanvändning kan leva sida vid sida och att dessa inte inkräktar på varandras grundläggande och näringsmässiga förutsättningar. Historiskt och i samband med de första renbeteslagstiftningarna och inom dåv. lappbyarnas året-runt-marker ansåg lagstiftaren att "markägarna har endast en inskränkt dispositionsrätt på sina hemman" ett förhållningssätt som över tid kommit att förändras till att skogsuttag är att betrakta som en pågående markanvändning liksom renskötseln, vilket medfört stora negativa konsekvenser.

Naturen, renen och urfolket samerna är en helhet och renens betesland måste behandlas med respekt och försiktighet. Ett respektfullt förhållande till naturen och skogslandskapet är en förutsättning för renens fortlevnad. En frisk, välmående och levande natur är också en förutsättning för vårt traditionella näringsfång, där den naturbetesbaserade renskötseln är central och en av grundstenarna i den samiska kulturen.

SSR anser att EU:s avskogningsförordning är central lagstiftning och mycket viktigt för att påverka och hantera EU:s omfattande fotavtryck på världens skogar däribland skogarna inom Sápmi. Avskogningsförordningens huvudsakliga syfte är att säkerställa att produkter som kan kopplas till avskogning, skogsförstörelse och olaglig verksamhet inte importeras eller handlas inom EU.

Mot bakgrund av att många av de förslag som föreslås i utredningen är en direkt konsekvens av avskogningsförordningens utformning, SSR avstår således från att kommentera många av utredningens förslag.

SSR lämnar enbart synpunkter på de förslag där förbundet bedömt att det föreligger otydlighet och brister samt de förslag där vi anser att förslagen inte till fullo uppfyller de krav som ställs i förordningen.

Sammanfattning

SSR vill inledningsvis tydlig påtala vikten av att införandet och tillämpningen av förordningen inte fördröjs samt att Sverige verkar för att säkerställa att så inte sker. En fördröjning av tillämpningen eller att implementeringen av förslagen undermineras eller försvagas medför att trovärdigheten för EUDR kommer att försvagas, vilket riskerar medföra negativa konsekvenser för världens skogar.

Mot bakgrund av ovan tillstyrker inte SSR utredningens förslag i sin helhet

Särskilda kommenterar på delar av utredningens förslag

4. Relevant lagstiftning enligt artikel 2.40

SSR anser att utredningens förslag i denna del innebär en påtaglig insnävning av vad som ska anses vara relevant lagstiftning i Sverige. SSR menar att utredningens förslag i denna del saknar stöd i förordningen och det vägledningsdokument som publicerats av EU-kommissionen.

SSR anser att utredningens förslag i denna del inte kan ligga till grund för tillämpning och tolkning av begreppet "relevant lagstiftning" i Sverige.

5. Bestämmelser som motverkar avskogning och skogsförstörelse

SSR delar utredningens bedömning att det föreligger behov av att införa nya regler för att motverka skogsförstörelse i Sverige

5.10 Förslag till nya regler för att motverka skogsförstörelse

5.10.1

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har fastslagit att en mycket stor andel fjällnära skog samt andra kontinuitetsskogar i nordvästra Sverige, i delar inom renskötselområdet, består av ur- och eller naturskog. Myndigheterna konstaterar att urskog i de allra flesta fall betraktas som en underkategori till naturskog. Dessa skogar har utöver höga naturvärden en central betydelse för renens välmående och möjligheten för urfolket samerna att utöva sitt traditionella näringsfång renskötsel. SSR vill tydligt poängtera vikten av att säkerställa att dessa kvarvarande skogar bevaras och skyddas.

SSR anser att det finns starka skäl att avverkning inom dessa områden ska likställas med skogsförstörelse så som det kommer till uttryck i avskogningsförordningen.

Utredningens förslag i dessa delar utgår från nu gällande lagstiftning, vilket innebär krav på samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken samt systemet med avverkningsanmälningar. En förändring i nuvarande system och eller lagstiftning, vilket den pågående skogutredningen kan komma att föreslå, kan medföra andra bedömningar än vad som presenteras i denna utredning. SSR delar således utredarens bedömning i denna del. SSR anser att en samlad bedömning och genomlysning av samtliga pågående utredningar som tangerar dessa frågor är både nödvändigt och önskvärt.

5.10.2 Avverkning i urskog

SSR tillstyrker utredningen förslag om att införa anmälningsplikt för åtgärder i urskogar, samt införande av straffsanktioner för anmälningsplikten (5.12). SSR delar utredningens beskrivning av att kunna identifiera och skydda urskogar för att motverka skogsförstörelse i Sverige.

Förslaget att införa en anmälningsplikt för åtgärder behöver kompletteras med tydliga regelverk och för att urskogar skadas och ges ett effektivt skydd.

Sveriges kvarvarande urskogar behöver skyddas och bevaras, för att säkerställa att vi uppnår EU:s målsättningar i EU-strategier för skog och biologisk mångfald samt för att efterleva att Sverige leva upp EU:s förnybarhetsdirektiv och icke-försämrings krav i naturrestaureringslagen. SSR anser mot bakgrund av detta att det finns ett behov av att kvarvarande urskogar behöver skyddas genom lagreglering.

SSR avstyrker utredningens förslag om reglering hur föryngring ska ske i urskogar ska (5.10.2).

6. Behovet av kompletterande regelverk

6.3 Ikraftträdande

SSR tillstyrker förslaget till ikraftträdande.

Det är av största vikt att när lagstiftningen är på plats vid årsskiftet då förordningen börjar gälla. SSR ser med oro på de effekter en eventuell föresning skulle medföra som exempelvis avsaknad av behörig myndighet för kontroll och tillsyn. Vidare menar SSR att en försening riskerar att skapa otydlighet för tillämpningen av förordningen.

8. Sanktioner och förverkande

8.10 Sanktionering av artikel 3

SSR avstyrker förslaget till straffsanktionering av artikel 3.

SSR anser att utredningens förslag inte beaktar att Straffsanktioneringen behöver fullt ut omfatta relevant lagstiftning enligt avskogningsförordningens krav. SSR anser således att utredningens förslag i denna del behöver revideras och kompletteras.

10. Sekretess och uppgiftslämnande mellan myndigheter

10.5 Det bör införas ett skydd för vissa identitetsuppgifter

SSR tillstyrker förslaget att det införs ett skydd för att avslöja identitetsuppgifter för den som lämnat in en väl underbyggd synpunkt om misstänkt bristande efterlevnad av avskogningsförordningen eller som har utfört utredning som ligger till grund för en sådan synpunkt, om det kan antas att denna lider skada om uppgifter röjs.

Rätten till rättslig prövning & 12.3.3 Århuskonventionen

SSR delar inte utredningens tolkning att en person/aktör som framfört en väl underbyggd synpunkt kopplat till avskogningsförordningen normalt endast bör kunna överklaga den behöriga myndighetens beslut i de fall myndigheten inte inleder ett tillsynsärende. EU-domstolen slagit fast att medlemsstaterna är skyldiga att säkerställa en tolkning av nationell rätt som ger effektiv tillgång till rättslig prövning i miljöärenden, se bland annat EU-domstolens praxis i Lesoochranárske zoskupenie VLK (C-240/09). En begränsning av möjligheten att överklaga måste ske med stor restriktivitet för att inte åsidosätta rättssäkerheten, vilket skulle strida mot regeringsformen (RF) och Europakonventionen (EMKR) principer.

SSR anser också att de bedömningar som utredningen gör kring vilka som ska anses vara sådana miljörättsliga beslut som kan överklagas av miljöorganisationer enligt 16 kap. 13 § miljöbalken och Århuskonventionen är felaktiga.

SSR vill tydligt poängtera att det är viktigt att Sverige vid genomförandet av avskogningsförordningen värnar och säkerställer att de demokratiska rättigheter som stadgas i EMKR, Århuskonventionen och RF efterlevs.

Sámiid Riikkasearvi

Matti Blind Berg
Förbundsordförande

Jenny Wik Karlsson
Förbundsjurist